
GEISTLIGE HANDLINGER

Liturgier for dåp, konfirmasjon,
brudevigsel, sørgemesse og preste-
vigsel

Kåre Svebak, ansvarlig. 15.5.2012

DÅPLITURGI

P = Prest. A = Alle

(Stå.)

P I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

(Døpte kan slå korsets tegn til en dåppåminnelse.)

A Amen.

(Sitt.)

1. DÅPFORMANING

P Kristi venner. Hør Guds ord om menneskets syndefall og Kristi lydighet:

Ved ett menneske kom synden inn i verden, og ved synden døden, og døden kom således over alle mennesker, fordi de syndet alle. Likesom de mange kom til å stå som syndere ved det ene menneskes ulydighet, så skulle de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet. På samme måte som synden rådet ved døden, så skulle også nåden råde ved rettferdighet til evig liv ved Jesus Kristus, vår HERRE, han som ble gitt på grunn av våre synder og oppreist på grunn av vår rettferdiggjørelse. (Rom 5:12, 19 og 21, og 4:25)

For å gi oss adgang til denne nåde, har Gud innsatt den hellige dåp. Vi mennesker kan ikke komme inn i Guds rike uten å bli født på ny av vann og Ånd (Joh 3:5), men Gud har lovet å høre våre bønner og lukke opp med den nye fødsels bad og fornyelse i Den Hellige Ånd (Tit 3:5).

La oss derfor samle våre tanker i bønn til Gud, den Allmektige, at han for sin store barmhjertighets skyld vil åpne sitt himmelrike for dette/disse menneske og oppta det/dem i sin troende Kirke.

2. SANG

(Stå.)

3. HILSEN

P HERREN være med dere,

A og med din ånd.

4. SKRIFTLESNING

P Hør HERRENS ord **hos evangelisten Johannes** (3:3-6):

”Amen, amen sier jeg deg: Om man ikke blir født på ny, kan man ikke se Guds rike.”
Nikodemus sa til ham: ”Hvordan kan et menneske bli født når det er gammelt? Ikke kan det vel for annen gang komme inn i morslivet og bli født?” Jesus svarte: ”Amen, amen sier jeg deg: Om man ikke blir født av vann og Ånd, kan man ikke komme inn i Guds rike. Det som er født av kjød, er kjød, og det som er født av vann og Ånd, er ånd.”

Eller ved dåp av spedbarn - ”barne-evangeliet”:

Hør HERRENS ord **hos evangelisten Markus** (10:13-16):

De bar små barn fram til Jesus, for at han skulle røre ved dem, men disiplene avviste dem. Da Jesus så det, ble han vred og sa til dem:

”La barna komme til meg og hindre dem ikke, for Guds rike tilhører slike. Sannelig sier jeg dere: Den som ikke tar imot Guds rike som et lite barn, kommer aldri inn i det.”

5. FORBØNN

P I fred la oss be til HERREN,

A HERRE, hør vår bønn

P om adgang til himlenes rike for ham/henne som her banker på,¹

A HERRE, hør vår bønn

P om den nye fødsel i ditt himmelske bad, at han/hun kan få din evige velsignelse,

A HERRE, hør vår bønn

P for høylovet er du allmechtige, trofaste Gud, vår udødelige trøst, Fader, Sønn og Hellig Ånd, nå og alltid og i all evighet.

A Amen.

6. SYNDFLODSLITANIET

P I fred la oss atter be til HERREN²

A HERRE, hør oss i nåde

P Skynd deg til vår redning, du som i din strenge rettferdighet lot den vantro verden gå under i syndfloden, men reddet Noa og hans venner.

A HERRE, hør oss i nåde

P Kom oss til frelse, du som druknet Faraos hær i Rødehavet, men lot Abrahams barn gå tørrskodd gjennom, løst fra Faraos åk, til et bilde på Kirken i din nye pakt.

A HERRE, hør oss i nåde

P Gi trøst og glede av vår dåp, du som med din dåp i Jordan helliget vannet til en salig syndflod, hvor synden vaskes bort og arverett gis til den nye jord.

A HERRE, hør oss i nåde

P Se i nåde til denne din tjener/tjenerinne. Gi ham/henne den rette tro i Den Hellige Ånd, og vask ham/henne ren fra synden som han/hun har arvet fra Adam, og hva han/hun selv har gjort.¹

---

¹ I dåp ritualiet fra 1523 har Luther slått sammen to bønnerop til en "banke-på-bønn", her innarbeidet i Forbønnen med lovprisning. Sml Taufbüchlein, Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, s 535-541. Selve bønneren viser verken til Guds nåde eller til hellig vandel, men inngår i grunnmønsteret *løfte – tro*, jf tekstlesningen. Den umyndige overgis til Gud, i tillit til Guds maktfulle frelsesvilje, som omslutter frelsens gave og løfte.

² Luther fjernet skikker som ikke stod i et sakssvarende forhold til nytestamentlig dåplære, og overtok det som kunne overtas fra en tidligere dåpliturgi (Köln-Trier). Nytt var den såkalte "Syndflods-bønnen". Parallele formuleringer fins i Luthers skrifter fra 1519-1523. Bønnens forhistorie er dunkel, men bruken av GT-forbilder (typologier) viser tilbake til kirkefedrene og oldkirken (Justin, Tertullian, Cyprian, Augustin). Luther har oversatt fra latin en bønn som enda var i bruk i Wittenberg, men ukjent i ettertid. Den latinske bønneren var i sin tur en oversettelse av en meget gammel bønn på gresk. Dens innhold formidler apostolisk læretradisjon, dypt rotfestet og begrunnet i Den Hellige Skrift, men hos Luther i en selvstendig utforming.

Et motiv i mange dåp ritualer fra kirkens første århundrer er *Jesu Jordan-dåp* som en innvielse av dåpvannet til "en salig syndflod og rikelig avtvetting av syndene" (Tertullian). Derfor antar liturgihistorikere at bønneren opprinnelig var en *vienvannsbønn*, da man nedba Den Hellige Ånd over dåp-vannet.

"Syndflodsbønnen" har en *treleddet* oppbygging, opprinnelig i kollektbønnens form. Her er den forenklet og utformet som litani. I likhet med den eldste kirke, har også Luther utlagt Jesu Jordan-dåp som innstiftelsen av den kristne dåp og innvielsen av vannet til dåpens bruk (Epifania-preken 1521).

A HERRE, hør oss i nåde

P Skill ham/henne ut fra de vantros tall og bevar ham/henne trygt i din troende Kirkes hellige ark. La ham/henne tjene ditt hellige Navn, med Åndens frukt, i håpets glede og delaktig i det evige liv.

A HERRE, hør oss i nåde

P For ved deg og til deg er allting skapt, du Guds enbårne Sønn, Jesus Kristus, vår HERRE, som lever og råder med Faderen i Den Hellige Ånds enhet, èn sann Gud fra evighet og til evighet.

A Amen.

7. DÅPBEFALINGEN

P Hør HERRENS ord hos evangelisten Matteus (28:18-20):

”Meg er gitt all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.”

La oss be HERRENS bønn.

A Fader vår, du som er i himmelen. Helliget vorde ditt navn. Komme ditt rike. Skje din vilje, som i himmelen så og på jorden. Gi oss i dag vårt daglige brød, og forlat oss vår skyld, som vi og forlater våre skyldnere, og led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde. For ditt er riket, din er makten og æren i evighet. Amen.

(Dåpkandidaten trer fram til dåpefonten (døpefatet). Hvis flere spedbarn, blir ett barn båret fram om gangen. Barnets faddere trer fram sammen med dets foreldre/foresatte.)

(Sitt.)

8. ÅNDSUTDRIVELSE OG KORSMERKING

---

¹ Formuleringen ”*hva han selv har gjort*” skyldes antagelig bønnens opprinnelige bruk ved voksendåp. Luther beholdt formuleringen til en påminnelse om arvesynden – den egentlige synd, for uten den ville det ikke ha vært synder. Han inkluderte seg selv, og lot forsamlingen stå.

P Jeg befaler deg, du urene ånd: Vik herfra, og gi rom for Den Hellige Ånd! (Mk 9:17-29, 16:17, Apg 16:18)¹

(Når et spedbarn døpes: **Hva er barnets navn?** Den som bærer barnet, sier **for- og etternavn.**)

P NN. Motta **det hellige kors** på din panne (+) og på ditt bryst (+) til et tegn på at du er gjenløst ved Jesus Kristus, den korsfestede. Amen.²

9. FORSAKELSE OG TROSBEKJENNELSE³

(Når et barn føres til dåpen, svarer den som bærer barnet, på barnets vegne.)

P NN, forsaker du djevelen, og alle hans gjerninger og alt hans vesen?⁴

Svar: Jeg forsaker.

P Tror du på Gud Fader den allmektige, himmelens og jordens skaper?

Svar: Jeg tror.

---

¹ En dåpliturgi skal formidle den basisviten som Guds åpenbaringsord gir om mennesket og vår tilværelse. Åndsutdrivelsen ved dåpen anskueliggjør at menneske, når de trer inn i denne verden, er okkupert av Skaperens fiende, og bærer på onde krefter. Men Kristus er kommet for å gjøre ende på djevelens gjerninger, 1 Joh 3:8. Sml 1 Mos 3:15, Joh 8:44, 12:31, 16:11, Heb 2:14, 2 Pet 2:4.

Åndsutdrivelsen lar kirkens **prekenembete** – Åndens embete - komme til uttrykk på en konkret og anskuelig måte. Under utdrivelse av den onde åndsmakt i Jesu Kristi navn, tar Skaperen sin eiendom tilbake under Jesu Kristi herredømme, Rom 6. Årsaken til denne gjenerobring er **Guds ord og befaling**, og ikke en personlig utrustning (kjarisme) hos presten.

Siden den eldste kristetid, har åndsutdrivelsen vært et ledd i kirkens dåpliturgi. Det bibelske forbilde (typologi) er israelittenes vandring gjennom Rødehavet, som frelste dem og druknet Faraos hær (2 Mos 14:13-15:21).

Reformasjonen tok vare på dette ledd. Det lar dåpen fremstå som en **kamphandling**, hvor kristnes våpen er Guds maktfulle ord og bønner. Begge må brukes, for her skjer ingenting ved gjort gjerning. Både prest, faddere, foreldre og hele forsamlingen må delta i tro og bønn, og "ligge Gud i ørene" (Luther). Bønnen støtter seg til Guds innstiftelse, befaling og løfte, i tillit til at Gud lar sitt ord virke hva det er sendt til å utrette (Jes 55:11). Kun lettsindig vantro gjør Ordet til skamme.

Framveksten av modernitetens samfunn skjerpet konflikten mellom menneskets fornuftsvisdom og ordninger begrunnet i Guds åpenbaringsord. Da falt mange kirker for fristelsen å tilpasse liturgi etter "vår tids mennesker". Dermed forsvant åndsutdrivelsen fra dåpliturgiene. Dens fravær i mange dåpliturgi er en av mange kirkereservasjoner mot Guds virksomme ord.

² **Korsmerking** er kjent fra dåpritualene siden 300-tallet, og markerer at den dømte er gått inn under Kristi herredømmes velsignende makt. Luther forkortet handlingen med ordene "Motta det hellige kors på din panne og på ditt bryst". Her benyttes ordene med et lite tillegg fra Pommern år 1569.

³ Den Hellige Ånd trenger inn i dåpbarnet og virker den tro som har bragt det til dåpen. I kraft av Den Hellige Ånds indre gjerning, bekjenner barnet forsakelsen og troen på den treene Gud gjennom fadderens munn. Hele dåphandlingen korresponderer med Skriftens lære om Skaperens allmakt og hva mennesket er, som bringes til dåpen.

Spørsmålene gjenspeiler tradisjonen, bevitnet fra kirkefedrenes tid. Til misjonssituasjonen hørte også det innledende spørsmål: "Vil du bli døpt?" Svarene uttrykker *sammenheng* mellom dåp av spedbarn og voksne. Det har følger for barnets oppseding i hjem og menighet. Men årsaken til denne sammenheng ligger i dåphandlingen. Svarene lar dåpen fremstå som Kristi kamphandling mot avgudene, og en *overgang* fra det ene herredømme til et annet (Rom 6).

⁴ **Vesen**, på latin pompa, i antikken brukt om et festlig opptog eller triumftog, når man bar avgudsbildet omkring til ære for avguden (jfr "pomp og prakt"). Verdens barn følger Guds fiendes forførende triumftog og hyller hans gjerninger underveis til den evige fortapelse, men den som mottar dåpen, bryter ut og slutter seg til Kristi tog underveis til den evige salighet for Guds åsyn.

P Og tror du på Jesus Kristus?

Svar: Jeg tror.

P Og tror du på Den Hellige Ånd?

Svar: Jeg tror.

10. DÅP

P HERREN bevare din utgang og din inngang fra nå og til evig tid.

Presten øser vann tre ganger over babtizandens hode, i det han sier **døpeordene**:

**JEG DØPER DEG I FADERENS / OG SØNNENS /
OG DEN HELLIGE ÅNDS NAVN**

(Når en voksen er døpt, ikles dåpkappen, Gal 3:27. Når et spedbarn er døpt, settes "kristenlua"¹ på barnets hode, Presten sier så med håndspåleggelse dette **velsignelsesønske**.)

Den allmektige Gud og vår HERREs Jesu Kristi Fader, som har født deg på ny av vann og Den Hellige Ånd, og tilgitt deg alle dine synder, han styrke deg med sin nåde til det evige liv.

A Amen.

P Guds fred være med deg.

A Amen.

11. LOVPRISNING

P Lovet være Gud, som har født oss på ny til et levende håp

A ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde. Halleluja.

12. FORMANING TIL FADDERNE (NÅR BARN DØPES)

P Ved den nye fødsels bad - ved vann og Den Hellige Ånd, er dette barn blitt et Guds barn og Kristi medarving i Guds kirke. Så formaner jeg dere faddere i Kristi sted:

Bistå barnets oppseding på Guds Ords grunn, slik denne grunnvoll er kort framstilt i Luthers Lille Katekisme. Og vær selv rede til å ta dette ansvar, i tilfelle foreldrene skulle falle bort.

Følg barnet med *forbønn*.

Påse at det *lærer* HERRENS Bønn, De ti Guds bud og Trosbekjennelsen, og får hjelp til å bekjenne den treene Gud, leve i Guds kirke og beredes til HERRENS Hellige Nattverd. - Vil dere gjøre dette?

Svar: Ja¹

---

¹ Opprinnelig ble den dømte ikledd dåpkjortelen *etter* dåpen (jf Gal 3:27, Ef 4:22ff, Kol 3:9f). "Kristenlua er "frelsens hjelm" (Ef 6,17), en skikk bevitnet siden 300-tallet. Den settes fremdeles på *etter* dåpen, til en påminnelse om dåpens betydning i dagliglivet. Dåpen er det frelsende sakrament, som lik en båt frelser dem som er om bord, det vil si - tror Guds Ord og løfte (Mk 16:16).

P Salig hver den som hører Guds ord og tar vare på det!

(*Dåpfølget går tilbake til plassene sine.*)

(*Stå.*)

13. DÅPLITANI (ROM 6)

P I fred la oss be til HERREN.

A HERRE, miskunne oss.

D Om kraften av Jesu seierrike oppstandelse, når vi hører evangeliet, la oss be til HERREN.

A HERRE, miskunne oss.

D Om en stadig tro på våre synders forlatelse, og om frimodighet for Guds hellige domstol, la oss be til HERREN.

A HERRE, miskunne oss.

D Om troens frukt i helliggjørelse og en salig død, la oss be til HERREN.

A HERRE, miskunne deg,

P for ditt er riket, din er makten og æren, og sammen med dine engleskarer og alle dine hellige i himmelen og på jorden priser vi deg, himmelske Fader, ved din enbårne Sønnens barmhjertighet, og i enhet med din hellige og livgivende Ånd.

A Æren er Guds i det høyeste. Amen. Halleluja, halleluja, halleluja.

14. SANG

15. HILSEN OG VELSIGNELSE

P HERREN være med dere,

A Og med din ånd.

P Vår HERREs Jesu Kristi nåde og Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

M Amen.

---

¹ Fra tidlig middelalder er fadderne kjent som barnets hjelpere og trosvitner. Luther aktiviserte fadderordningen og betraktet fadderne som *barnets stedfortredere overfor menigheten*. Men allerede på reformasjonstiden ble det vanlig å betrakte fadderne også som *menighetens representanter overfor barnet* (sml menighetsfaddere). De fremstår som barnets forbedere og garantister for kristen oppseding. Perspektivet ble utvidet, fra handling i nåtid til følger for tro og forsakelse i framtid. Karakteristisk er kontraktens forhold til katekismen (barnelærdommen).

Fadderformaning og løfte er etter sin art en kirkerettslig *kontrakt* mellom hjem og menighet. Den innholdsbestemmer biskopens *visitas*.

KONFIRMASJON

Kristi dåjpbefaling Mt 28:18-20 benyttes som svarsang. Med den markerer vi at konfirmasjonen avslutter den dåpundervisning som barnet har fått i hjem og menighet.

Trosbekjennelsen flyttes fra lesningene til denne handling.

Handlingen innledes med katekisme-eksamen (overhøring). Den gir konfirmanten(e) anledning til å redegjøre for de viktigste stykker i den kristne tro etter vår kirkes "barnelærdom" - Luthers Lille Katekisme (jf fadderløftet).

Menighetens sogneprest gjennomfører overhøringen, som kan finne sted under aftensang (vesper) kvelden før konfirmasjonsdagen. I så fall fortsetter handlingen i messen som anvist nedenfor etter preken og sang.

1. SANG

(F eks "Jeg er frelst og dyrekjøpt".) Under siste verset går konfirmanten(e) fram til alterringen.

P I Gud Faders, Sønn og Den Hellige Ånds navn. Guds miskunn varer fra slekt til slekt over dem som frykter ham. (Lk 1:50)

2. BØNN

P La oss alle be:

Allmektige Gud, du som sendte din Sønn, Jesus Kristus, til verden for å tilintetgjøre djevelens gjerninger. Deg takker vi for dåpen til det nye livet under Jesu herredømme, og stiller vår legemer fram som våpen for din rettferdighet. Når vi merker vår avmakt, da minn oss om Jesu døds fortjeneste, og la oss seire i tillit til ham som har seiret og lar oss vinne seier, deg til evig takk og ære. Ved Jesus Kristus, din Sønn, vær Herre.

A Amen.

3. TROSBEKJENNELSE

P Dere er alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus, for dere som er døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus (Gal 3:27). Så la oss fremsi forsakelsen og bekjenne vår hellige tro.
(Stå)

A Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen. Jeg tror på Gud Fader den allmektige osv.

P Kjære konfirmanter! Ved Guds miskunn formaner jeg dere: Bær fram deres legemer som takkoffer for Gud ved Jesus Kristus. La ikke denne verdens mørke herske over dere til fortapelse, men ta vare på Kristi ord og sakramenter til evig liv.

4. STADFESTELSE AV DÅPEN

P Vil du med Guds hjelp bli i dåpens nådepakt, og bevitne din tro i kjærlighet til Gud og din neste, slik Gud vil?

A Svar: Ja.

(Sitt)

5. VELSIGNELSE

(Konfirmantene kneler på alterringen. Presten nevner i tur og orden konfirmantens navn og fremsier en av følgende velsignelser:)

P Den Treene Gud, som har tatt deg til sitt barn i den hellige dåp, og gjort deg til sin arving til det evige liv, må han oppholde deg i denne din dåps nåde inntil din siste stund. Han gi deg bestandighet i din tro, til frelse for din sjel. Amen.

Eller:

Den allmektige Gud, vår HERRE Jesu Kristi Fader, som etter sin store miskunn har gjenfødt oss til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde, han styrke deg med sin nåde til det evige liv. Amen.

Eller:

All nådes Gud, som kalte deg til sin evige herlighet i Kristus Jesus, han dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste deg. Ham tilhører æren og makten i all evighet. Amen.

Eller

Han selv, fredens Gud, hellige deg helt igjennom, og gi din ånd og sjel og legeme må bevares fullkomne, ulastelige til vår HERRE Jesu Kristi komme. Han er trofast som har kalt deg. Han skal gjøre det. Amen.

Eller:

Må Gud, vår Far i himmelen, gi deg mektig å styrkes ved hans Ånd i ditt innvortes menneske, for at Kristus må bo ved troen i ditt hjerte, og du bli rotfestet i kjærligheten. Amen.

Presten hilser etter et (hvert) knefall:

Fred være med dere.

De konfirmerte reiser seg og går til anvist plass. Når denne fremgangsmåte er gjennomført for alle konfirmanter, følger menighetens forbønn:

6. UNGDOMSLITANI

P I fred la oss be for de unge til HERREN

A HERRE, hør oss i nåde

P Om årvåkenhet i bønner og flittig bruk av Guds ord og Den Hellige Nattverd, om kjærlighet til Gud og Åndens samfunn med din kirke på jorden, la oss be til HERREN

A HERRE, hør oss i nåde

P Om fremgang i Ordets kunnskap, om frimodig tro på syndenes forlatelse for Jesu Kristi skyld, la oss be til HERREN

A HERRE, hør oss i nåde

P Om Den Hellige Ånds kraft i svakhet, om trøst og ledelse i all nød og anfektelse.

A HERRE, hør oss i nåde

P Om seier i mange slags fristelser, la oss be til HERREN

A HERRE, hør oss i nåde.

P Allmektige, trofaste Gud, deg takker vi for frelsen i dåpen, så vi frikjent av nåde for Kristi skyld skulle leve i håpet som arvinger til ditt fullendte rike.

A Ære være deg, HERRE.

P For deg tilkommer all ære, takk og pris, Fader, Sønn og Helligånd, du eneste sanne Gud, nå og i all evighet.

P (sier vendt mot de konfirmerte:)

HERREN velsigne dere og verne dere mot alt ondt og føre dere til det evige liv.

A Amen.

Gudstjenesten fortsetter med Beredelsessang og Nattverdens liturgi. Hvis konfirmasjonshandlingen innledes med overhøring, kan Nattverdens liturgi henlegges til aftensang (vesper) senere på dagen. Benyttes dette alternativ, fortsetter gudstjenesten med messens Utsendelse.

OM OVERHØRINGER: Sogneprest/biskop kan senest en måned i forveien tillyse *overhøring* for den/de aldersgruppe(r) han finner ønskelig. Sognepresten kan sette prest eller kateketdiakon til å gjennomføre overhøringen.

Overhøring finner som regel sted under aftensang, alternativt i messen som anvist ved konfirmasjon og etter menighetsmøtets samtykke. Overhøringen avsluttes med Forbønns-litaniet i den form som aldersgruppen krever. Messens forbønnsdel bortfaller og messen fortsetter med sang før nattverd.

OM INNGÅELSE AV EKTESKAP

---

1 Mos 1,27f: Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det; til mann og kvinne skapte han dem. Og Gud velsignet dem og sa til dem: Vær fruktbare og bli mange og oppfyll jorden og legg den under dere, og råd over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over hvert dyr som rører seg på jorden.

1 Mos 2,24: Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og bli hos sin hustru, og de to skal være ett kjød.

1. På disse skaperord hviler **foreldrenes ekteskapsrett**. Verden over er brudens foreldre normalt ekteskapsrettens utøvere og de som arrangerer bryllupet.
2. Det fins ikke to ekteskap - et "borgerlig" og et "kirkelig". Ekteskapet mellom en mann og en kvinne er Guds gode **skaperordning**. Derfor vil det foreligge en viss spenning mellom Guds skaperordning og den verdslige lovgivning som regulerer ordningen i praksis. Det fins land og stater hvor lovgivningen sidestiller ekteskap med enkjønnet "partnerskap", eller har erstattet ekteskapet med en lov om partnerskap (Norge).
3. Ekteskapsinngåelsen har en indre **struktur** og arter seg som en prosess i flere **etapper**. Med hensyn til skikker og tradisjoner, viser kulturhistorien store variasjoner. Til forløpet hører frieri, forberedende forhandlinger, og en inngåelse av kontraktuell karakter. Dette svarer til Guds skaperordning, hvor inngåelsen av ekteskap består av (1) enighet mellom de to, (2) stadfestelse i vitners nærvær og (3) fullbyrdelse ved samleie.
Vesentlig i denne sammenheng er to ting: Først det **private** moment – at de to er enige og har lovet hverandre kjærlighet og troskap, og dernest den **offentlig-rettslige** inngåelse, som ivaretas før fullbyrdelsen finner sted (1 Mos 2:24). Den er en verdslig akt. Kirkens medvirkning må være begrenset til det nødvendige – til forbønn og velsignelse av ekteskap.
4. Et **ektepar** deler seng, bord og barn (når fruktbart). Sammen med det *biologisk* farskap hører mannens *juridiske* farskap, som følge av det vigselsofte han har avgitt i offentlighet. Brudgommens ja til bruden, er samtidig et ja til brudens eventuelle barn, som han dermed vedkjenner seg som om det/de var hans eget/egne barn (juridisk farskap).
5. Den norske stats Lov om partnerskap av 4. juli 1991 regulerer det private parforhold mellom to *individer* i en *tenkt* sidestilling, uavhengig av kjønn og i ulike former. Loven er innordnet likestillingsidéens rettighetskrav og legger til grunn at *lik funksjon (el posisjon) = lik verdi*. Denne kortslutning er en hån mot den gode Skaperen og vitner om menneskets gudsopprør under syndefallets kår.

Partnerskapslovens kilde er *gudsfornektende* retts- og livsfilosofi. Den har erstattet ekteskapet som offentlig institusjon, begrunnet i allmennkulturell erfaring og i den basisviten som åpenbaringsordets Gud har gitt gjennom bibelhistorien. Den norske stat vedkjenner seg ikke ekteskapet som en hellig og ukrenkelig skaperordning, og en pakt mellom en mann og en kvinne.

6. Partnerskapsloven er en stående utfordring til kristne, om fornyet besinnelse på **tre retts-teologiske moment**: (1) *Skaperens* orden, (2) *foreldrenes* vigselsoft som kilden til vigselsovermyndighet, og (3) *kirkens* "velsignelse av ekteskap".

Hvordan unngå den menneskeforgudende psevdoreligion som Partnerskapsloven representerer? Svaret er enkelt: (1) Med juridisk assistanse inngår brudeparet en ektepakt for å sikre ektefellene det rettsvern som lovgivningen hjemler med hensyn til eierforhold, arverett osv. (2) Deretter følger "inngåelse av ekteskap" med presten (el brudens far) som vigselsovermann og "velsignelse av ekteskap" med Guds Ord og bønn.

Slik kan et brudepar *tydeliggjøre at deres ekteskap har sin gyldighet av Guds skaperord* – og ingenting annet. "Gud har sammenføyet oss". Uten denne avgrensning i praksis, vil Partnerskapsloven forkludre bekjennelsen til Guds ord.

INNGÅELSE AV EKTESKAP

(P = Presten. A = alle.)

P I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

(Deltagerne kan slå korsets tegn til en dåppåminnelse.)

A Amen.

1. SANG

*Kort tale over et passende bibelord. (Etter talen går brudeparet frem til alterring-
en.)*

2. BØNN FOR BRUDEPARET

P La oss be til Gud, vår gode skaper og opprettholder.

Allmektige, trofaste Gud, du som har skapt mann og kvinne til å være ett kjød, forat de skal være fruktbare og oppfylle jorden, vi ber deg: Gi disse dine tjenere nåde til å komme sammen etter din hellige vilje, deg til ære og dem til lykke og salighet, ved Jesus Kristus, vår HERRE.

A Amen.

3. LØFTESAVLEGGELSE

P Så spør jeg deg, NN, for Guds åsyn og i denne forsamlings nærvær:

Vil du ha NN, som hos deg står, til din ektehustru, og elske og ære henne i gode og onde dager inntil døden skiller dere ad?

Brudgommen: Ja.

P Så spør jeg deg, NN, for Guds åsyn og i denne forsamlings nærvær:

Vil du ha NN, som hos deg står, til din ektemann, og elske og ære ham i gode og onde dager inntil døden skiller dere ad?

Bruden: Ja.

P Så gi hverandre hånden på det.

(Brudeparet gir hverandre hånden, og presten legger sin oppå og sier:)

Hva Gud nå har sammenføyet, får ikke mennesket adskille (Mt 19:6).

Da NN og NN har lovet hverandre å leve sammen i den hellige ektestand, og bekjent dette offentlig for Gud og denne menighet,¹ og gitt hverandre hånden på det, så forkyn-
ner jeg dere for rette ektefolk å være, i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds
Navn.² Amen.

---

¹ Ekteskapsinngåelse i den treene Guds navn kan bare skje i den kristne menighet, som er "alle offentlighetens offentlighet" med Dommedag for øye. Denne rettsteologiske kjensgjerning be-
grunner "velsignelse av ekteskap". Handlingen stadfester samme kjensgjerning i full offentlig-
het.

² Guds NAVN er uttrykk for Guds velsignelsesrike nærvær, som gjennom vigselmannens ord
handler direkte med ekteparet – "ovenfra og nedad". Guds handling skjer uavhengig av Nav-
nets nevning. Derfor er handlingens kjernestruktur *tilsagn og tro*.

4. **(SANG)**

VELSIGNELSE AV EKTESKAP

(Sitt.)

5. LESNING FRA DEN HELLIGE SKRIFT¹

(P)Hør Guds ord om hvordan han *innstiftet* den hellige og ukrenkelige ektestand

(1 Mos 2:18-24):

Og Gud HERREN sa: Det er ikke godt at mennesket er alene: Jeg vil gi ham en medhjelp som er hans like. Og Gud HERREN hadde dannet av jorden alle dyr på marken og alle fugler under himmelen, og han ledet dem til mennesket for å se hva han ville kalle dem. Og som mennesket kalte hver levende skapning, så skulle den hete. Så ga mennesket navn til alt feet og fuglene under himmelen og alle ville dyr, men for et menneske fant han ingen medhjelp som var hans like. Da lot Gud HERREN en dyp søvn falle på mennesket, og mens han sov, tok han et av hans ribben og fylte igjen med kjøtt. Og Gud HERREN bygget av det ribben han hadde tatt av mennesket, en kvinne og ledet henne til mennesket. Da sa mennesket: Dette er endelig ben av mine ben og kjøtt av mitt kjøtt. Hun skal kalles manninne, for av mannen er hun tatt. Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og bli hos sin hustru. Og de skal være ett kjød.

Da dere to har trått inn i den hellige ektestand i Guds navn, så hør først Guds *bud* om denne stand (Ef 5:25-29 og 22-24. 1 Pet 3:3-7):

Dere menn. Elsk deres hustruer, likesom Kristus elsket kirken og gav seg selv for henne, for å hellige henne, idet han rensket henne ved vannbadet i Ordet, for at han selv kunne fremstille kirken for seg i herlighet, uten plett eller rynke eller noe slikt, men at hun kunne være hellig og ulastelig. Så er mennene skyldige å elske sine hustruer som sine egne legemer. Den som elsker sin hustru, elsker seg selv. Ingen har jo noensinne hatet sitt eget kjød, men han før og varmer det, likesom Kristus gjør med kirken.

Dere hustruer. Underordne dere under deres egne menn som under HERREN. For mannen er hustruens hode, likesom Kristus er kirkens hode, han som er sitt legemes frelser. Men likesom kirken underordner seg under Kristus, således skal også hustruene underordne seg under sine menn i alle ting.

Deres prydd skal ikke være den utvortes med hårfletting og påhengte gullsmykker eller klær, men hjertets skjulte menneske i den uforgjengelige prydd med den saktmodige og stille ånd, som er kostelig for Gud. For således pryddet og fordum de hellige kvinner seg, de som satte sitt håp til Gud, Og de underordnet seg under sine egne menn, likesom Sara var Abraham lydige og kalte ham HERRE, og hennes barn er dere blitt når dere

---

¹ Kjerneskjemaet i Luthers rituale (Traubüchlein) er bud – kors – trøst. **Budet** har evangeliets for-tegn. Det begynner med Kristi selvhengivende kjærlighet og formaningen til mannen. I de troendes ekteskap er Kristus fremfor alt frelsesmidler og sakrament (gave), og ikke bare eksempel. **Korset** legges på legemet, men gir fred i samvittigheten. **Trøsten** består i Guds innstiftelse, for at vi (1) skal øve troen, (2) gjøre nestekjærligheten konkret, og (3) Gud av nåde lede oss ved det hellige kors hjem til ham.

gjør det gode og ikke lar dere skremme av noe. - Likeså dere ektemenn: Lev med forstand sammen med deres hustruer som det svakere kar, og vis dem ære, da de òg er medarvinger til livets nåde, for at deres bønner ikke skal hindres.

Hør også om det *kors* som Gud har lagt på ektestanden (1 Mos 3:16-19):

Til kvinnen sa han: Jeg vil gjøre din møye stor i ditt svangerskap; med smerte skal du føde dine barn, og til din mann skal din attrå stå, og han skal råde over deg. Og til Adam sa han: Fordi du lød din hustru og åt av det tre som jeg forbød deg å ete av, så skal jorden være forbannet for din skyld. Med møye skal du nære deg av den alle ditt livs dager.

Hør også Guds trøst til alle ektefolk: Deres ekteskap behager Gud og er velsignet av ham, for så står skrevet (1 Mos 1: 27-28a og 31a):

Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det; til mann og kvinne skapte han dem. Og Gud velsignet dem og sa til dem: Vær fruktbare og bli mange og oppfyll jorden og legg den under dere /.../ Og Gud så på alt det han hadde gjort, og se, det var såre godt.

Og derfor sa også kong Salomo (Ords 18:22):

Den som har funnet en hustru, har funnet lykke og fått en nådegave av HERREN.
(*Stå.*)

(*Brudeparet trer frem og kneler på alterringen.*)

6. BRUDELITANI

P I fred la oss be til HERREN, Abrahams og Isaks og Jakobs Gud.

A HERRE, hør oss i nåde.

P Om den Hellige Ånd og all åndelig velsignelse til dette brudepar, la oss be til HERREN.

A HERRE, hør oss i nåde.

P Om tillit til Guds nåde og samliv til Guds ære, la oss be til HERREN.

A HERRE, hør oss i nåde.

P Om lydighet mot Guds hellige budord, så de avstår fra alle syndige forbindelser, la oss be til HERREN.

A HERRE, hør oss i nåde.

P Om fruktbarhet og et langt liv, og etter dette liv evig salighet hos Gud, la oss be til HERREN.

A HERRE, hør oss i nåde.

P O Gud, du som gjorde kvinnen til en likeverdig medhjelp, av det ribben du tok fra mannens side, gi at disse to holder sammen og lever for deg,

A Ja, for deg, HERRE.

P du som lar Kristus og hans kirke være forbilde for ektemann og hustru, gi disse to og alle ektefolk visdom til å leve i selvhengivende kjærlighet,

A HERRE, hør oss i nåde.

P du som velsignet mann og kvinne med en velsignelse som ingen syndflod kan ødelegge, gi dette ektepar kjærlighet og fred, og Kristi tjenende sinnelag.

A HERRE, hør oss i nåde.

P Allmektige Gud, evige, trofaste Gud, som har skapt alle ting med ditt ord, og fyller ditt verk med ånd og liv, din er takken og æren ved din elskede Sønn, Jesus Kristus, som med deg lever og råder i Den Hellige Ånds enhet, èn sann Gud i evighet.

A Deg være ære i evighet Amen.

7. SIGNINGSBØNN OVER BRUDEPARET

(Med håndspåleggelse, først på brudgommens, så på brudens hode.)

P Må Gud, den Allmechtige, velsigne dere til legeme og sjel.

Han velsigne dere slik han velsignet Abraham, Isak og Jakob, og holde sin vernende hånd over dere, og sende sin hellige engel til å beskytte dere livet ut. Må Gud Fader, Sønn og Hellige Ånd velsigne dere med all himmelsk velsignelse i Kristus Jesus, vår HERRE.¹

Fader vår, du som er i himmelen. Hellige vorde ditt navn osv. Amen.

(Sitt. Brudeparet går på plass.)

8. SANG

9. LOVPRISNING, HILSEN OG VELSIGNELSE

(Stå.)

P La oss prise HERREN

A Gud være lovet. Halleluja, halleluja, halleluja

P HERREN være med dere

A Og med din ånd

P HERREN velsigne deg og bevare deg

HERREN la sitt åsyn lyse over deg og være deg nådig

HERREN løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred

I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

A Amen, amen, amen

---

¹ I Bibelen er en **velsignelse med Guds navn** noe mer enn et fromt ønske. Den *meddeler Guds frelsende makt*. Her ber vi den gode Skaperen at han må holde oss fast i sin ordning for mann og kvinne, til vern mot hans fiendemakters angrep. Og Gud vil at vi tilegner oss den velsignelse vi ber om..

Om denne velsignelse sier Martin Luther: "Derfor leder man også brud og brudgom til kirken, for at de skal bekjenne offentlig at de, i samsvar med Guds gode ordning, trer inn i det hellige ekteskap, at de ikke vil føre et hore-ekteskap, men bli velsignet og slettes ikke tvile på at de er velsignet av Gud. Men da skal de vel også erfare, når de lever i ekteskap slik ektefolk bør – gudfryktig, rent og ubesmittet, at de *blir* rikelig velsignet." (WA 49, 802, 26)

Ekteskapet frelser ingen, men hvor det leves for den treene Guds åsyn, står ektefolk i den sammenheng hvor frelsen gis gjennom Ord og Sakrament. "

SØRGEMESSE

Sørgemessen kan følge umiddelbart før begravelse/jordfestelse. Samme rituale kan benyttes som minnegudstjeneste.

Kisten plasseres i midtgangen. Kransepålegging og seremonier som tilhører verdslige sammenslutninger, har ingen plass i Kirkens gudstjeneste. Minneord om avdøde henlegges til eget minnesamvær.

P I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

(Døpte kan slå korsets tegn til en dåppåminnelse.)

M Amen.

(Sitt.)

P (vendt mot forsamlingen:)

Lovet være Gud, vår HERRE Jesu Kristi Far, den Far som er rik på miskunn, den Gud som gir all trøst. Han trøster oss i all vår nød, for at vi skal kunne trøste dem som er i nød, med den trøst som vi selv får av Gud. (2 Kor 1:3f)

ORDETS OG BØNNENS LITURGI

1. LESNING

P Hør hvordan Guds ord minner oss om vår dåp. Det står skrevet i Rom 6:3-5:

Alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død. Vi ble altså begravet med ham da vi ble døpt med denne dåp til døden, for at vi skal leve det nye livet, likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens veldige kraft. Har vi vokst sammen med Kristus i en død som er lik hans, skal vi også være ett med ham i en oppstandelse som er lik hans.

2. BØNN

P *La oss be (presten fremsier en av følgende bønner):*

Barmhjertige Gud, se i nåde til oss som minnes (NN). Du som lot oss bli kjent med ham (henne), deg takker vi for følget vi fikk. Vis oss din vei til oss i Jesus Kristus, og gi oss tro til å gå den til deg, så vi blir funnet blant dine velsignede på Dommens dag. I Jesu navn.

M Amen.

Eller:

Allmektige, trofaste Gud, du som er kilden til tålmod og trøst. Deg takker vi for Sønnen du ga i Jesu død for alle, og for hans seierrike oppstandelse. La dem som her sørger, få kjenne trøsten av din kjærlighet og ha Jesus til et levende håp. I Jesu navn.

M Amen.

Eller:

Hellige Gud, du som ga din enbårne Sønn til et syndoffer i alles sted. Deg takker vi for følget med (NN), men erkjenner ting som burde vært ugjort og annet som ble forsømt. Kast oss ikke bort fra ditt åsyn som fortjent, men se hen til din Sønnns fortjeneste. Vis oss av Kristi kors din selvhengivende kjærlighet, så vi mottar Kristus som gave, og tjener hverandre med Kristus som eksempel. I Jesu navn.

M Amen.

Eller:

Hellige, nåderike Gud, du som lar menneskene dø for syndens skyld. Se i nåde til oss, her hvor døden knuser alle drømmer. Minn oss om dåpen til Jesu død og oppstandelse, du som gav oss ham til et levende håp. Og la oss vinne seier ved ham som troner ved din høyre side, og til sist få gå med dine velsignede inn til gleden for ditt åsyn. I Jesu navn.

M Amen.

Eller ved et barns død:

Himmelske Far, du som lot din enbårne Sønn ta barna i sine armer og velsigne dem. Se i nåde til dem som her tar farvel med (NN). Gjør oss små for ditt åsyn, så vi fremfor alt søker ditt rike og din rettferdighet, og lik småbarn setter all vår lit til din guddommelige omsorg og fullkomne kjærlighet. I Jesu navn.

M Amen.

P Gud er vår tilflukt og vår styrke. Hør, så skal dere leve. (*Sal 46:2, 29:11, Jes 55:3*)

3. LESNING OG TALE

(Før talen kan presten lese en eller to bibeltekster.)

4. SANG

5. TROSBEKJENNELSE

P I dåpen til Jesu død og oppstandelse ble frelsen gitt den enkelte av nåde. Guds løfte står fast, Mk 16:16– *Hver den som tror og blir døpt skal bli salig*. Så la oss tre fram for den trofaste Gud og bekjenne med tillit og håp vår hellige tro:

(*Stå.*)

M Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.

Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, \ himmelens og jordens skaper.

**Og jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår HERRE, \ som ble unnfang-
et ved Den Hellige Ånd, \ født av jomfru Maria, \ pint under Pontius Pilatus, \
korsfestet, død og begravet, \ før ned til helvetet, \ stod opp fra de døde tredje dag,
\ før opp til himmelen, \ sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd, \ skal
derfra komme igjen for å dømme levende og døde.**

**Jeg tror på Den Hellige Ånd, \ èn, hellig, allmenn kirke \ de helliges samfunn, \
syndenes forlatelse, \ kjødets oppstandelse \ og det evige liv. Amen.**

6. BØNNELITANI

P I fred la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

P Om veiledning av Guds Ord i all nød, la oss be til HERREN,

M HERRE, hør oss i nåde

P Om fast tro på våre synders forlatelse for Jesu Kristi skyld, la oss be til HERREN,

M HERRE, hør oss i nåde

P Om hvile i Guds løfter i sorg og savn, la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

P Om frafalnes omvendelse til dåpens nåde, la oss be til HERREN

M HERRE, hør oss i nåde

P Om å få se Gud i hans herlighet, og prise ham i engleskarenes jubel, sammen med Guds patriarker, profeter og apostler og alle Guds hellige, la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

P Lovet være Gud Allmektige, som ved dåpen og troen sammenfører sitt folk til ett hellig samfunn i Kristus Jesus, i himmelen og på jorden.

M Gud, vi takker deg

(Presten slutter litaniet med en av følgende hilsener:)

P Så trøst da hverandre med det levende håp, at likesom Jesus lever, skal også vi leve, og ingenting kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår HERRE - verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning /.../

Eller:

La oss ha dem til forbilder som vitnet med sine liv om sin borgerrett i himmelen. Tross egen skrøpeligheit, så de fram mot den seierspris som Gud har kalt oss til i Kristus Jesus. De så utover de jordiske ting og ventet med bønn og årvåkenhet ham som har makt til å underlegge seg alt. Han skal forvandle vårt svake og forgjengelige legeme, så det blir likt med hans oppstandelseslegeme.

Eller:

Kristus døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og stod opp for dem. Det er som om Gud selv formaner gjennom oss: /.../ la dere forsone med Gud! Han som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi skulle bli Guds rettferdighet i ham.

P /.../ O Gud, du er for evig min klippe og min del (Sal 73:26), for ditt er riket, og din er makten og æren, Fader, Sønn og Hellig Ånd, nå og i all evighet.

M Amen.

(NATTVERDENS DEL)

*Om noen har begjært Alterets Sakrament, benyttes **Den sakramentale handling** i Augustana-liturgien. Deretter følger utsendelsen.*

Uten nattverd, fortsetter utsendelsen med HERRENS Bønn:

UTSENDELSE

(Fader vår, du som er i himmelen. Helliget vorde ditt navn /.../. Amen.)

P Bevar oss, HERRE, når vi våker,

M og vakt oss du når vi sover, * så vi må våke med Kristus og hvile i din fred.

P HERRE, nå lar du din tjener fare * i fred etter ditt ord,

M for mine øyne har sett din frelse * som du har beredt for alle folkenes åsyn,

P et lys til åpenbaring for hedningene * og en herlighet for ditt folk, ditt Israel.

M Ære være Faderen og Sønnen * og Den Hellige Ånd,

P nå og alltid, og i all evighet. Amen.

(Alle:) Bevar oss, HERRE, når vi våker, og vakt oss du når vi sover, * så vi må våke med Kristus og hvile i din fred.

(Sitt.)

7. SANG

8. FORMANING TIL DØPTE

P Så mange som er døpt til Jesu død og oppstandelse, la oss stille våre legemer fram som våpen for Guds rettferdighet. Enten vi da lever eller dør, hører vi HERREN til, for derfor døde Jesus og ble levende igjen, at han skulle være HERREN over levende og døde. Så la oss overgi oss selv og våre liv til Herren.

M Ja, til deg, HERRE.

(Stå.)

9. LOVPRISNING, HILSEN OG VELSIGNELSE

P La oss prise Herren

M Gud være lovet

P Herren være med dere,

M og med din ånd

P HERREN velsigne deg og verne deg mot alt ondt, og føre deg til det evige liv. I Faders og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

La oss gå i fred

M I vår Herres Jesu navn!

DØDES BEGRAVELSE

*Kisten med liket føres til graven. Benyttes likvogn, kan prosesjonen starte ved kirkegårdsporten eller annet høvelig sted. – I tilfellet **kranser** benyttes, blir de båret med til graven, hvor de nedlegges etter avsluttet jordpåkastelse. - **Spader** bæres enten med til begravelsen, eller de er på forhånd plassert ved graven. –Korsbæreren går **først** med **prosesjonskrusifiks**, en annen med **trekorset** hvor avdødes navn og data står skrevet. Deretter følger i denne rekkefølge: Presten, likbærerne med kisten, forsanger, pårørende og resten av gravfølget - Anledning til **minnetaler** kan gis ved minnesamvær etter begravelsen..*

GRAVFØLGE (PROSESJON – LIVETS TOG, LK 7,11-17)

P I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

A **Amen.** (Døpte kan slå korsets tegn til en dåppåminnelse.)

Under prosesjonen leder forsangeren en passende sang.

VED GRAVEN

---

1. SANG

(mens kisten senkes i graven.)

2. JORDPÅKASTELSE

P AV JORD ER DU KOMMET, TIL JORD SKAL DU BLI. VÅR FRELSER, JESUS KRISTUS, SKAL OPPVEKKE DEG PÅ DEN YTTERSTE DAG.

3. SKRIFTLESNING

P Løft deres hjerter til HERREN, og hør først hva han sier om de døde. Så står skrevet i *Første brev til tessalonikerne kap. 4 (v13-18): /.../*

Og hør så Guds ord ved evangelisten Johannes. Så står skrevet i kapitel 11 (v21-27): /.../

4. TROSBEKJENNELSE (CREDO)

5. BØNN

Allmektige, hellige Gud, evige Fader, deg takker vi for ditt gode budskap om din Sønn, Jesu Kristi lidelse, død og oppstandelse i alles sted. Kom også oss til hjelp med din Hellige Ånd, så vi av ditt Ord kan lære deg å kjenne i din underfulle kjærlighet og anvende den, enhver på seg selv. Gi fast tillit til deg, så vi dag for dag avdør fra noen synd, tror din tilgivelse og fullfører vår dåp i en salig død og oppstandelse. Gi for Kristi skyld at vi finnes blant dine velsignede på Dommens dag, og får skue din herlighet på den nye jord. Ved Jesus Kristus, vår HERRE.

A **Amen.**

6. (HERRENS BØNN)

(Kan sløyfes når begravelsen følger umiddelbart etter sørgemesse.)

7. VELSIGNALSE

8. SANG

(Pårørende og andre kan ta farvel med jordpåkasting. Korset settes på graven.)

PRESTEORDINASJON

Ritualet inngår i messen etter preken ved ordinator. Deretter følger ordinasjonssang. Deler av ritualet kan benyttes når prest innsettes i ny tjeneste. O = ordinator. M = menighet.)

(Stå.)

1. ORDINASJONSSANG

- O Kom, Hellige Ånd, HERRE Gud.
**M Gyd dine nådegaver ut,
I sjel og hjerte oss dem send,
Og kjærlighetens ild opptenn.**
- O HERRE, ved din glød så klar,
Guds folk av folk og slekter mange
Og tungemål med takkesange. - Halleluja, halleluja.
- O Du hellige Lys, la på jord
**M Opplyse oss ditt livsens ord,
Og lær oss Gud å kjenne grant,
Med Faders Navn ham kalle sant.**
- O HERRE, vakt vår lærdoms vei,
At annet vi forkynner ei
Enn Kristus og hans Ord det rene,
Og setter tro til ham alene. - Halleluja, halleluja.
- O Du hellige Ild i vår dyst,
**M Gjør brennende av mot vårt bryst,
At fra den pakt med Gud er gjort,
Oss korset aldri skremmer bort.**
- O HERRE, med din kraft oss herd,
Styrk vanmakt vår på denne ferd,
At modig vi kan stride sammen,
I liv og død til himlen. Amen. - Halleluja, halleluja.
- O Send ut din Ånd, o HERRE, og der skapes deg tjenere,
M og du gjør alle ting nye. Amen.

2. HILSEN

- O HERREN være med dere,
M og med din ånd.

3. BØNN

La oss be!

Allmektige Gud, himmelske Far, du som med Den Hellige Ånd opplyser og underviser alle de troendes hjerter. Gjør oss utholdende i ditt Ords kunnskap, så vi alltid finner trøst og glede i din Sønn, Jesus Kristus, som lever og råder med deg i Den Hellige Ånds enhet, èn sann Gud fra evighet og til evighet.

M Amen.

(Sitt. Ordinanden stiller seg foran stol plassert foran alterringen/kneleskammelen.)

- O Bekjenner du den tro, som hele Kristi kirke bekjenner, på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens Skaper?

Svar: Ja.

Og på Jesus Kristus, hans enbårne Sønn, vår HERRE, som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd og født av jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet, før ned til helvetet, stod opp fra de døde den tredje dag, før opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faders, høyre hånd, skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde?

Svar: Ja.

Og på Den Hellige Ånd, èn hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, kjødets oppstandelse og det evige liv?

Svar: Ja.

Tror du, at hele Den Hellige Skrift er Guds inspirerte ord, som kan gjøre menneskene vise til frelse ved troen på Kristus Jesus, og nyttig til opplæring og tilrettevisning, til rettledning og fostring i rettfærdighet?

Svar: Ja.

Tror du at Den Hellige Skrift er Guds kirkes regel og rettesnor, så du kan stadfeste og bevitne kirkens hellige tro med den rett utlagte Skrift fra dens Herre, og derfor istemme bekjennelsesskriftene i Konkordieboken fra år 1580?

Svar: Ja.

Vil du forsvare den nytestamentlige tro mot alle de villfarelser som er fordømt i Den Hellige Skrift og derfor avvist i Konkordieboken?

Svar: Ja.

Vil du dertil leve gudfryktig og rettskaffent, til et forbilde for andre?

Svar: Ja, med Guds hjelp.

- O Må den HERRE Jesus Kristus, våre sjelers Hyrde og Biskop, grunnfeste deg i denne tro og bekjennelse, og gi deg nåde til å leve deretter med mildhet. Amen.

(Ordinanden setter seg.)

4. SKRIFTLESNING OG BØNN

*Fire av prestene leser etter tur tekster som beskriver den apostoliske tjeneste (det leses **prest** - av presbyter, istf eldste - og **biskop** - av episkopos, istf tilsynsman). Tekster som kan benyttes ved innsettelse i ny tjeneste: 1 Pet 5:2-4, 2 Kor 3:4-9, 5:17-6:1, Mt 28:18-20.*

M Kom, Hellig Ånd med skapermakt, vers 1 og 2.

O Hør hva Guds ord vitner om det hellige presteembete:

1. lesning: 2 Kor 3:4-9

M Fortsetter med 3. og 4. vers.

2. lesning: 1 Tim 3:1-6

M Fortsetter med 5. og 6. vers.

3. lesning: Apg 20:17-32

M Fortsetter med 7. vers.

4. lesning: 2 Tim 4:1-5

O Vår HERRE Jesus Kristus sa til sine apostler (Joh 20:21-23):

”Fred være med dere. Likesom Faderen har sendt meg, sender også jeg dere.” Og da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: ”Ta imot Den Hellige Ånd. De som dere forlater syndene, de er forlatt. De som dere binder i syndene, er bundet.”

P Kallet fra /.../ menighet til NN om å bli denne menighets sogneprest/predikant blir nå opplest: /.../

(Ordinanden reiser seg.)

O Er du, NN, villig og rede til å motta dette embete i Den Hellige Treenhets navn, så vil vi ordinere deg.

Svar: Ja.

O Kjære menighet. Guds ord formaner oss til å ta vare på de menn som arbeider iblant oss som våre prester i HERREN, og å be for dem og akte dem høyt i kjærlighet for gjerningens skyld. La oss nå be for denne bror, som Gud har kalt til å forvalte Guds rikes hemmeligheter og utøve løse- og bindemakten i Kristi sted.

5. FORBØNN

(Ordinanden kneler på alterringen. Ordinator og assisterende prester ber med håndspåleggelse på hans hode sammen med menigheten:)

M FADER VÅR, DU SOM ER I HIMMELEN. HELLIGET VORDE DITT NAVN osv.

O Allmektige, trofaste Gud, ved Kristi munn har du sagt at høsten er stor, men arbeiderne få. På ditt ord ber vi deg om å drive arbeidere ut til din høst.

M HERRE, hør oss i nåde

O Vi ber for ham som her overgis til den apostoliske tjeneste i menigheten: Bevar ham i ditt Navn og hellige ham i ditt Ords sannhet. Stå ham mektig bi med din Hellige Ånd og gi ham din nådegave til å forkynne ditt Ord med kraft, kjærlighet og sindighet, så han kan rettlede, trøste og irettesette med mildhet, og i alle ting skikke seg som en Kristi medarbeider med frimodighet, og trofast forvalte ditt rikes hemmeligheter med utholdenhet.

M HERRE, hør oss i nåde

O Gi ham din trøst og glede i kors og trengsel, og gjør ham tålmodig og ydmyk av hjertet. La din kraft kjennes i hans svakhet, og gi frukt av hans gjerning slik du vil.

M HERRE, hør oss i nåde

O Og når arbeidsdagen er omme, la ham da få tre fram for ditt åsyn og motta nådelønn med glede, og sammen med alle dine velsignede arve det rike som du har beredt, ved Jesus Kristus, vår HERRE.

M HERRE, hør oss i nåde. Amen. (Prestene stående ved siden av ordinanden.)

6. **EMBETSOVERDRAGELSE**

O På Guds vegne og befaling har vi *stadfestet* ditt kall - ved behørig prøving og med bønn og håndspåleggelse etter apostolisk skikk. Og i henhold til det oppdrag vi har fått fra /.../ menighet, *overgir* vi deg nå det hellige prekenembete i Guds kirke, med fullmakt til å forkynne Guds Ord, løse og binde synder, samt forvalte de hellige sakramenter i samsvar med vår HERREs Jesu Kristi innstiftelse. I FADERENS OG SØNNENS OG DEN HELLIGE ÅNDS NAVN.

O (*vendt til prestene*) Si hertil av hjertet amen. Prestene svarer: **Amen.**

Så hør da Guds Ord ved apostelen Peter (1 Pet 5:2-4):

Vokt den Guds hjord som er hos dere, og gi akt på den, ikke av tvang, men frivillig, ikke for ussel vinnings skyld, men av villig hjerte, heller ikke som de som vil herske over sine menigheter, men således at dere blir mønster for hjorden; og når overhyrden åpenbares, skal dere få ærens uvisnelige krans. - HERREN velsigne deg etc.

Stå opp og èt, for ellers blir veien deg for lang. (1 Kong 19,7)

7. **TILTREDELSESSANG**

(Deretter følger Nattverdens Liturgi)

INNVIELSE AV HERRENS BORD

Ved gudstjenestens begynnelse skal bordet være nakent.

Den forsamlede menighet innvier ei steinhelle til "HERRENS bord". Den skal være samlingspunkt og en synlig påminnelse om Guds forsoningsalter på Golgata. Hella bør ikke være større enn at den gir plass for kalk og patèn, og ikke tyngre enn at den kan bæres i en pose laget for denne bruk.

Etter innvielsen, er steinhella utskilt og helliget til stedet for den sakramentale handling, hvor menigheten enn måtte samles.

(Stå.)

P I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

(Døpte kan slå korsets tegn til en dåppåminnelse.)

M Amen.

1. INNGANGSSALME (SALME 111)

P Halleluja. HERREN vil jeg takke av hele mitt hjerte i de oppriktiges råd og menighet. \ Store er HERRENS gjerninger, gransket av alle som gleder seg over dem. Høyt og herlig er hans verk, hans rettferdighet varer til evig tid. \

Refreng: Døpt med dåpen til Kristi død, skal vi leve det nye livet, oppreist med ham som Guds tjenere. (Rom 6:4, 22)

P Han har skapt en ihukommelse om sine underer; barmhjertig og nådig er HERREN. Han gir mat til dem som frykter ham, og kommer sin pakt i hu til evig tid. \ Han lot folket få kjenne sine mektige gjerninger, da han gav dem det land som andre folk eide.

Refr.

Det han gjør, er sant og rett; pålitelige er alle hans påbud. \ De står ved lag for evig og alltid, de er gitt i troskap og rettvishet.

Refr.

P Han har sendt sitt folk forløsning og fastsatt sin pakt for evig. \ Hellig og fryktinngytende er hans NAVN. Å frykte HERREN er opphav til visdom; alle som lever etter den, har god forstand. \ HERRENS pris skal vare til evig tid.

Refr.

P *Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, nå og alltid og i all evighet.*
Amen.

(Sitt.)

Et menighetslem overgir steinhella til presten, som legger den på bordet. Deretter overgir menighetslemmer i tur og orden alterbordets pryde.

2. TAKKEBØNN

P Hellige Treenhet, hør oss i nåde:

Gud Fader i himmelen, all godhets kilde, deg takker vi for kjennskapen til din godhet ved Sønnen du utsendte, Kristus Jesus, og for adgang ved ham til deg i èn Ånd. For Kristi lidelses og døds skyld, hellige ditt Navn også på oss. Evig varer din miskunn.

Guds Sønn og vår bror ved Faderens side, deg takker vi for ditt underfulle nærvær i din forsamlede menighet, for ditt skaperord over fremsatt brød og vin, og for samfunn med ditt legeme og blod i gavene fra ditt bord. Evig varer din miskunn.

Gud Hellige Ånd, vår trøster og hjelper i liv og død, deg takker vi for kall og opplysning ved evangeliet. Gi vår prest nåde til å forvalte dine hemmeligheter med troskap, og oss nåde til å bruke dem til din ære og oss til salighet. Evig varer din miskunn.

For din er seieren, æren og makten, du underfulle Gud Fader, Sønn og Hellige Ånd, i Guddom èn, i herlighet like stor, i majestet like evig, nå og i evigheters evighet.

. Amen.

3. LESNINGER

(Lesningene veksler med vers fra passende sang, f.eks. "Sion, pris din saliggjører".)

1. lesning: 1 Mos 22:10-18.

2. lesning: Ef 2:19-22.

3. lesning: Mt 16:15-19

4. TROSBEKJENNELSE

P Vi tror på èn Gud,

M den allmektige FADER, / som har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig.

Vi tror på èn HERRE, Jesus Kristus, / Guds enbårne SØNN, født av Faderen før alle tider, / Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud, / født, ikke skapt, / av samme vesen som Faderen. / Ved ham er alt blitt skapt. / For oss mennesker og til vår frelse steg han ned fra himmelen, / og ved Den Hellige Ånd og av jomfru Maria ble han menneske av kjøtt og blod. / Han ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus, led og ble begravet, / oppstod den tredje dag etter Skriftene og før opp til himmelen, / sitter ved Faderens høyre hånd, / skal komme igjen i herlighet for å dømme levende og døde, / og hans rike skal være uten ende.

Vi tror på DEN HELLIGE ÅND, / som er HERRE og gjør levende, / som utgår fra Faderen og Sønnen, / tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen, / og som har talt gjennom profetene. / Vi tror på èn, hellig, allmenn, apostolisk kirke. / Vi bekjenner èn dåp til syndenes forlatelse / og venter de dødes oppstandelse / og et liv i den kommende verden. Amen.

5. PREKEN

(Over en av følgende tekster: Mt 26:26-29, 1 Kor 10:16-17, Heb 12:18-24. Prekestolbønn = Skjærtorsdag.)

(Stå.)

6. BØNNELITANI

P I fred la oss be til HERREN

M HERRE, hør oss i nåde

D Om Guds himmelske gaver på dette sted, la oss be til HERREN

M HERRE, hør oss i nåde

D Om Guds ords inngang i Ordets hørere, la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

D Om enhetens sakrament mottatt i samstemmig enhet med Kristi ord, la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

D Om tilbedelse i Ånd og sannhet, la oss be til HERREN.

M HERRE, hør oss i nåde

P O Guds Lam fra evighet, deg takker vi for din lidende lydighet til døden, og for din seierrike oppstandelse. Vi ber deg: Ta ikke ditt evangelium ifra oss som fortjent, men åpenbar din gjerning for dine tjenere og din herlighet over deres barn. Må din glede være vår glede, så vi får bo i ditt det nye Jerusalem, hvor du er dets tempel i enhet med Faderen og Den Hellige Ånd, en sann Gud, høylovet i all evighet.

M Fader vår, du som er i himmelen. Helliget worde ditt navn /.../. Amen.

P (vendt mot menigheten:)

Så erklærer jeg denne alterplate med dens pryde for helliget til Guds ære og hans menighets oppbyggelse på kirkens grunn til en bolig i Ånden. I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

Fred være med dem som her lever av Guds Ord og Sakrament.

Fred være med dem som her mottar udødelighetens legedom.

Fred være med deres utgang og inngang som her blir utsendt, for salige er de som er innbudt til Lammets bryllup. Amen.

7. SANG

(Deretter fortsetter forsamlingen med Nattverdens Liturgi.)